

BRUIXES, LLEGENDES I MUNTANYES MALEÏDES

Conversa amb Pep Coll

Jaume Fígols

*Bruixes, encantàries, minai-
rons, dimonis, pagesos, cape-
llans... viuen a les Muntanyes
Maleïdes que en Pep Coll ha
resseguit per rescatar la memò-
ria de les últimes narracions de
la tradició oral.*

Publicat per primera vegada el març del 1993, *Muntanyes Maleïdes* s'ha convertit en un dels fenòmens més interessants dins el món editorial català en els darrers anys. El seu èxit, val a dir-ho, ha sorprès tant autor com editor, els quals, d'entrada no veien gaire clar que una recopilació de velles històries de la tradició oral pirinenca poguessin tenir un excessiu interès per al lector de finals del s. XX. Bona prova d'aquest èxit són les quatre edicions aparegudes en menys d'un any, així com la selecció de relats del llibre que el mateix autor ha adreçat al públic escolar amb el títol de *Muntanyes (mig) maleïdes*. Actualment, en Pep Coll, professor de llengua i literatura catalanes a l'I.B. Màrius Torres de Lleida, continua recorrent les valls del Pirineu lleidatà, en companyia d'un fotògraf, per tal de completar una sèrie d'articles que està publicant al diari *Segre*. Acaba de publicar a Ed. Empúries *El pont de Mahoma*.

- Hi trobes coses bastant inèdites. - *m'explica*- Hem trobat algun indret del qual estic segur que no n'havia parlat mai ningú.

- *Ho dius com si fos difícil de descobrir-hi històries inèdites actualment.*

- No et pensis. Almenys al Pirineu Occidental, sobre tot a la banda de la Franja d'Aragó, a l'Alta Ribagorça, poc s'hi havia anat. S'ha fet en alguns casos molt aïllats: treballs molt específics d'una determinada branca de l'antropologia que potser després no s'han publicat.

- *Així el que has publicat a Muntanyes Maleïdes diries que és material inèdit?*

- No. Hi ha molta cosa que havia estat recollida anteriorment. El que passa és que jo m'ho he fet explicar de nou.

Per exemple: hi ha una llegenda que em va agradar molt d'anar-la a sentir. La vaig trobar gràcies a una guia de l'Alt Aragó lloc on s'explicava que a Sos que-

daven restes d'una llegenda que parlava del Sant Grial. Vaig anar allà, i, després d'estar preguntant, al final vaig trobar un vell que la sabia. Estic segur que és l'últim que la recorda perquè devia tenir més de 80 anys. I me la va explicar. Ara, em va costar; perquè d'entrada em va dir que no me l'explicaria.

- *T'has trobat sovint amb aquesta negativa? La gent no es mostra reticent a l'hora d'explicar històries que consideren propietat seva perquè ningú més les coneix?*

- Et pots trobar diverses actituds. Jo aquesta només me l'he trobada en aquest cas i en pocs altres. Més aviat tens la sensació que pensen que ets un foraster que es vol riure d'ells, perquè això són coses antiquades, que no són certes i que eren les creences d'abans. Primerament has de fer-te'ls teus, perquè els pirinencs són molt desconfiats. Si veuen que ets d'aquella zona, ja en tens molt de guanyat. A aquest home de Sos li vaig dir que jo era de Salàs, que és un lloc que conec molt, encara que realment no sóc d'allí. Llavors ja va estar; aquell home ja recordava la seva joventut, quan anava a vendre animals a la fira de Salàs... I al final em va acabar explicant la llegenda.

- *Quan i com el vas començar tot aquest treball de recerca?*

- Va ser l'any 75, quan, en acabar els estudis de filosofia, vaig tornar a Pessona, que és el meu poble, per anar a donar classe a un col·legi de la Pobla de Segur. En certa manera és quan vaig descobrir el país, perquè de fet havia estat sempre a fora. Em vaig interessar especialment pel dialecte i pels aspectes populars d'allà dalt, i amb els estudiants vam començar a fer treballs sobre material popular. Llavors no hi havia institut ni a Esterri ni a Sort, de manera que la gent de tot el Pallars venia a la Pobla o a Tremp. A classe tenies gent de la Vall Fer-

Pep Coll, l'autor de
Muntanyes
Maleïdes.

rera o de la Vall de Cardós, i per tant era molt fàcil de comprovar determinats fenòmens amb una enquesta dialectal.

- Quin és l'estat actual d'aquests parlars? Són vius? Són una mena de romanalla que només es manté entre la gent gran?

- Estan desapareixent. Fins i tot entre la gent gran. Des del moment que van posar un repetidor de TV3 al pic de l'Orri s'hi ha conegut molt. Hi ha altres factors, com el català normatiu, el català a l'escola.. i també el turisme. Tot això ha dut a un procés en el qual s'estan llimant diferències d'una manera molt ràpida. Els fenòmens que cridaven més l'atenció, aquestes intervocàliques com a «puiava» o l'imperfet «voliva», en alguns llocs «volleva», pràcticament només se senten en boca dels més grans, i segons amb qui parlen. Sembla com si, d'una manera inconscient, la gent intentés llimar diferències; acostar-se a l'estàndard per no cridar l'atenció.

- Perquè tu tens publicat un estudi sobre aquestes qüestions dialectals...

- Sí. L'any 1991 vaig publicar *El parlar del Pallars*. El que trobava més interessant de tot això, i que potser en alguna part es podrà aconseguir, era salvar tota la qüestió lèxica i fraseològica, perquè els fenòmens morfològics i fonètics és indubtable que aniran desapareixent.

En el català és un miracle que ens haguem trobat aquestes diferències dialectals a finals del s. XX. Vull dir que el català no ha estat una llengua normal: si l'obra de la Mancomunitat a principis de segle hagués tingut continuïtat estat l'última generació que ha trobat uns dialectes vius al Pirineu.

- Precisament trobo que, més enllà de l'interès intrínsec del material narratiu que has aplegat, un dels mèrits de *Muntanyes Maleïdes* és que també s'hi recullen aquests fenòmens dialectals; sobre tot els lèxics.

- Sí, lèxics bàsicament; però també morfològics i fonètics. Sobre tot m'interessava la qüestió fraseològica, perquè el llenguatge col·loquial era molt expressiu. I això és el que em sembla que valdria la

pena salvar, perquè el Pirineu no ha tingut escriptors fins al segle XIX o a principis del XX, i un dels criteris de Pompeu Fabra al fer el diccionari era la tradició literària.

Un dels pocs poetes que va anar allà dalt va ser Verdager. I va recollir força paraules, el que passa és que després les hi van corregir. La paraula *rai*, posem per cas, que és de domini català i és al Fabra, la introdueix Verdager a la *Cançó del raiet*. En canvi, al manuscrit del poema *Canigó* hi apareix la paraula *llenasca* i la té corregida, suposo que per algun d'aquells savis de Vic. Llavors la paraula *llenasca* ja no surt al poema i, per tant, el Fabra ja no la posa al diccionari. I és una paraula pre-romana que encara es diu allà dalt, però continua essent dialectal. Si Verdager l'hagués utilitzat a *Canigó*, avui seria una paraula totalment catalana.

- A Muntanyes Maleïdes s'hi troben històries de diversa mena: des de simples anècdotes fins a altres que encaixen més en l'estructura narrativa del conte o la llegenda.

- A mi personalment m'interessa tota qüestió narrativa popular, sigui un acudit, una rondalla, una llegenda, una faula, una anècdota... Perquè moltes vegades n'hi ha que semblen anècdotes i no ho són; després trobes que allò també va passar en un altre lloc. Per això he recollit tot el que fos historieta.

- També et deus haver trobat amb diferents versions d'una mateixa història...

- Sí. Però sobretot el que passa és que aquestes historietes les vas trobant a trossos: n'hi ha un que te la sap començar, un altre només en sap una anècdota... i després has d'intentar que allò torni a ser una historieta. Com ara la del Senyor d'Espés. Suposo que a l'entorn d'aquest personatge hi deuria haver una autèntica saga llegendària, una mica com la del Comte Arnau. Però molta gent, quan els preguntaves sobre el senyor d'Espés, només et sabien dir: *Senyor d'Espés que a Ovarra vas, A Espés no hi tornaràs més*. Llavors els havies de començar a preguntar: *I per què hi anava a Ovarra el senyor d'Espés? què li va passar? com és que no va tornar?... poc a poc trobaves algú que et deia que allà hi tenia una querida, un altre que si era una monja...* fins que al final podies tramcar la teva pròpia història.

- La teva feina, doncs, la major part de les vegades ha estat la de reconstruir a partir de versions fragmentàries. Això té relació amb

el seu caràcter oral que tu comentes al llibre quan dius: «Les narracions orals canvien contínuament, cada parlant recrea la seva pròpia versió, sempre diferent de com l'has escoltada.: Així doncs, aquesta és la meua versió de les llegendes de les Muntanyes maleïdes». En què ha consistit la teua intervenció personal en la nova redacció d'aquestes històries?

- Jo intentava de fer quadrar els diferents trossos i a vegades de posar-hi una mica d'argamassa perquè es poguessin ajuntar. El que no he fet mai és afegir-hi una cosa essencial a la història; ni tan sols un detall. Potser només, lògicament, la descripció d'algun personatge. Ara, el que feia sovint era apuntar expressions populars i entaforar-les dintre les històries; sobretot en el diàleg directe.

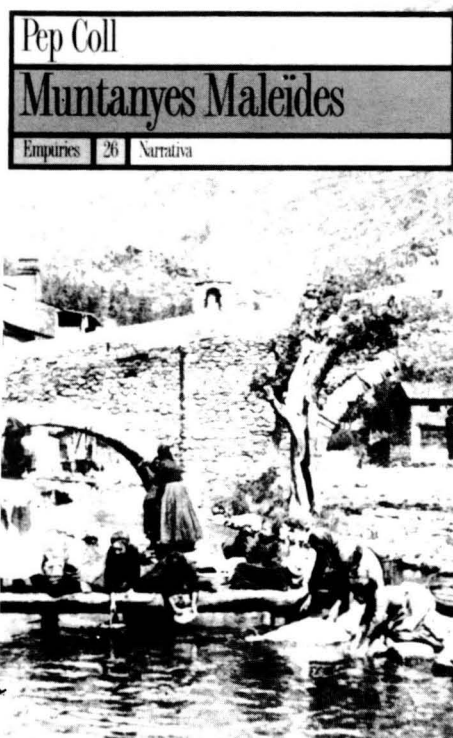
- Hi ha narracions que es coneixen en altres llocs del país i de fora. "L'escudella de fusta", per exemple, també la tenim com a pròpia del Berguedà (1). El diluvi del secà es troba recollida als Contes de canterbury, i en el Decameró hi trobem una història molt semblant a la que titules El sac i la biga (2). Fins a quin punt aquestes històries són originals de cada indret o pertanyen a un fons comú de rondallística universal?

- No sabia pas quin n'és l'origen. Potser n'hi ha alguna que només és d'aquí, però la gran majoria suposo que les podries trobar en àrees bastant extenses. Per una banda podria haver-hi tot el Pirineu, però altres potser haurien vingut per via mediterrània... Al Pirineu francès, per exemple, trobes uns personatges anomenats *becuts* que són gegants d'on sol ull, com Polifem. Llavors et dius que segurament deuen haver vingut a través de l'Odissea, però per què no poden ser també anteriors al grec Polifem?... També es parla que les invasions indoeuropees van portar molt material d'aquest. Seria una qüestió excessivament complexa d'estudiar.

- En algun moment del pròleg fas referència als folkloristes del segle passat. Quines diferències assenyalaries entre el treball que tu has realitzat actualment i el seu?

- Ells ho van agafar al s. XIX en un moment en què encara era bastant viu. Això vol dir que gran part d'aquestes històries que ara tenen un sentit fantàstic llavors no el tenien. Com ara tota la qüestió de bruixes. Perquè encara ara, quan preguntes a alguna persona gran, costa fer-los entendre què és el que realment vols que t'expliquin. A vegades els demano que m'expliquin mentides; coses d'aque-

Portada de Muntanyes Maleïdes.

lles que sents explicar i no et creus. Llavors et poden sortir amb alguna cosa sobre moros. Però quan toques el tema de les bruixes llavors diuen: «Ah, però això no es cap mentida ni cap romanço. Això va passar a tal casa i a tal altra». Vull dir que, encara ara he pogut veure com en èpoques enrera allò era clarament viu i no s'entenia pas com a cap fantasia.

- Les bruixes que has trobat en aquestes històries responen a un perfil més o menys universal? O cada lloc les presenta amb unes característiques pròpies?

- No sé si són universals. Pel que coneix i he llegit de la bruixeria europea, trobes que en un medi amb una cultura de supervivència i per tant, també en la cultura pirinenca, hi ha una divisió molt esquemàtica entre el bé i el mal. Les bruixes pirinenques estan directament relacionades amb els elements de la natura, amb la cabra o amb el boc, o amb llocs que impressionaven i on hom s'imaginava que es feien els aquelarres. Aquests llocs acostumaven a ser bastant enlairats

però obergos, generalment val la pena visitar-los perquè tenen una vista maca.

La qüestió de l'escombra no me l'ha explicat ningú. Si volien anar lluny es transformaven en un animal que volés, com ara un corb, una àliga o un aligot; generalment un animal de color negre. I si volien anar a prop, al mateix poble, es convertien en un gat negre, perquè el gat és l'únic animal que podia entrar a les cases per la gattonera. Això de l'escombra únicament m'ho va comentar un home que em va dir que al Pla de Beret hi anaven amb escombres; però era un home d'uns cinquanta anys, que ha llegit, i estic segur que aquest aspecte no li va arribar per la via de la tradició oral.

- La bruixa, es presenta generalment com un personatge bastant conegut. Sovint és una veïna del poble amb qui es tenia un tracte quotidià...

- Era una mica el mal. La religió cristiana ha personificat el mal en el diable; però el diable és una cosa que no es veu. A cada comunitat hi havia d'haver algú que tingués la culpa del mal inexplicable, del mal que no té cap mena de lògica; com ara que arribessis al juny i quan ja tenies el camp a punt de segar una pedregada te'l «xollés» tot, que diuen. O bé la mortalitat infantil; el fet que un nen innocent mori no té cap lògica religiosa... Hi ha d'haver algú al darrera, algú pròxim, de la comunitat. I la bruixa és la que ho pagava.

- Això estaria relacionat amb antigues creences paganes?

- Probablement, sí. Al menys amb aquest esquematisme del bé i el mal, aquest maniqueisme primitiu que necessita personificar aquestes forces en algú. Fins i tot podria tenir relació amb aquell «politeisme menut» de què parlava el Fàbregas, em sembla. Perquè el cristianisme no va acabar, ni molt menys, amb el politeisme, sinó, que de fet va reconverir les antigues divinitats primitives. A les zones rurals, això de dir que es cregués en un Déu únic, abstracte, que ho controla tot... això és totalment fals. El pagès que tenia malalta la vaca no anava a Déu, anava a sant Antoni, que és el que li havia de curar la vaca, ningú més; i per una altra qüestió anava a un altre. Doncs de la mateixa manera, els antics esquemes del bé i del mal podrien haver quedat traslladats a altres persones.

- Parlem de la relació entre les bruixes d'aquestes històries i de les dones reals de qui es deia que practicaven la bruixeria...

- El que jo he comprovat és que la tradició popular de les bruixes no té gran cosa a veure amb la tradició erudita. És a dir, jo no he trobat cap llegenda que parli de totes aquestes persecucions al s. XVII, de bruixes que son cremades a la foguera. Em sembla que de tot això no en queda res a la tradició popular. Queda en determinats textos o en determinats judicis o documents. Com si el poble atribuís la seva pròpia fantasia a les bruixes. Vull dir que les històries de bruixes serien més aviat una rondalla, en el sentit de fantasies atribuïdes a uns personatges que representen el mal, que no pas llegenda en el sentit d'història popular que recorda que en van matar una o que la van cremar. La gent allò que t'explica és que les bruixes es trobaven en determinats indrets, que s'enlairaven i anaven als «akellarres» (encara que la tradició popular tampoc no els anomena així); o bé atribueixen la bruixeria a una determinada persona, fent-la protagonista d'històries

- Fins i tot, molt més imaginatives les de les confessions notariales, perquè amb els turments les feien desvariar. En tot cas, no hi ha record de les execucions als pobles. Potser existia i ha desaparegut, perquè la cultura popular nosaltres l'hem agafat gairebé morta.

- Això ens tornaria a portar a la simplificació de la lluita entre el bé i el mal. En les llegendes qui lluita contra les bruixes no és el poder civil ni la Inquisició, sinó el rector del poble. De la mateixa manera que hi ha un representant del bé és lògic que hi hagi qui personifiqui el mal...

- Sí. S'havia de justificar un determinat poder. Fins a quin punt les antigues creences van ser reconvertides pel cristianisme és un tema que no sé si s'ha estudiat gaire.

Les marededéus trobades, posem per cas, totes tenen la mateixa història del bou, perquè aquesta és la versió que va imposar la religió oficial a tots els llocs. En canvi, al darrer d'aquesta història trobes els

objectes primitius. Allà a l'Aragó, p.e., vora Pont de Suert, hi ha la marededéu de la Mola: un pastor troba una pedra de mola al cap d'una muntanya, la baixa al poble perquè en vol fer una paret, i l'endemà aquella pedra ha tornat a pujar a «ca seva». Llavors veus que realment allò era un culte primitiu a una pedra. Finalment van col·locar aquesta pedra al costat de la marededéu, i encara ara, quan hi ha aplec, la gent va a tocar aquesta pedra: si està humida vol dir que plourà... És un culte reconvertit que, després de dos mil anys de cristianització, encara és ben viu. I en trobes de casos semblants... A Queralt suposo que es deu veure clarament: Queralt és aquella penya que impressiona i crea un culte.

- Llavors hi ha el Pedraforca, una altra muntanya que impressiona. Però qui l'habita són bruixes i mals esperits...

- Hi ha un altre fenomen que he anat constatant, encara que només és una hipòtesi: els llocs llunyans que no són cristianitzats esdevenen diabòlics. A Queralt, un cop cristianitzat, hi ha la marededéu; per tant allò ja és protector. En canvi no hi podia haver una ermita al Pedraforca perquè queda massa lluny per anar-hi en aplec. Per tant, el Pedraforca, com que no està cristianitzat, és diabòlic. És una mica el sentit del Canigó de Verdaguer: els frares porten la creu a dalt i expulsen les fades, llavors la muntanya esdevé ja cristianitzada. Fixa't que al Pirineu, els santuaris generalment queden cap a les fal·des de les muntanyes; no poden ser a dalt de tot perquè no s'hi podria anar en un dia. Cap a dalt ja hi ha bruixes, a baix hi trobes el que està controlat, civilitzat.

- Un personatge que presentes en relació amb les bruixes són les encantàries o encantades. Juntament amb els minairons són un tipus de personatge que m'ha cridat l'atenció perquè no les coneixia.

- Pel que jo he pogut veure a la gran majoria de pobles pallaresos, de l'Alt Urgell i de la Ribagorça, hi havia alguna cova on hi havia encantades o encantàries. I en la major part d'aquelles, l'esquema de les històries era el mateix: algú del poble els havia agafat una peça de roba i la guardava a casa. A partir d'aleshores aquella casa havia quedat encantada; és a dir, no es podia fer ni molt pobra ni tampoc molt rica. Aquesta història la trobaries en moltíssims d'aquests pobles.

- Quan parles d'elles les poses molt en relació amb les bruixes.

La Maladeta; etimològicament, la muntanya maleïda.

que també s'expliquen a molts altres llocs i que, per tant, segurament no són un fet històric.

En un poble de la franja d'Aragó, un capellà va descobrir uns plecs de paper amagats al campanar on es descriuen, amb tot de detalls, processos de bruixeria del s. XVII. Doncs bé, preguntant a la gent d'aquella zona, d'això no en quedava cap record. T'explicaven el mateix que a altres llocs.

- De totes maneres, les malifetes que s'atribueixen a les bruixes dels contes i els actes de bruixeria que es refereixen en actes de processos son força semblants...

- Hi ha llocs on et diuen que en aquella cova hi havia bruixes. No sé si les encantàries després es van convertir en bruixes...

- En principi semblen personatges bastant diferent. Pel que dèiem, la bruixa té una aparença més real; l'encantària sembla un ésser més fantàstic.

- Sí. I també es diferencien moralment. L'encantada no té una connotació del bé i el mal; tampoc es diu que molestin ningú: estan allà, entren i surten, renten la roba un determinat dia i l'estenen a fora. Només he trobat una història en què castiguen algú per haver-los pres una peça de roba.

- És curiós el paper de la roba com a element narratiu en aquestes històries. Com si tingués algun valor simbòlic...

- La roba era una cosa eterna. Quedava a la casa. Als capitols matrimonials posava exactament quants llençols portava la dona..., però també ho eren els estris del camp.

- En alguna història d'encantàries la roba es relaciona amb la neu...

- Aquestes són de les més antigues que he pogut trobar. En principi jo desconeixia aquestes històries que parlen d'aquesta mena d'Arcadia primitiva del Pirineu. Segons diuen, allò era un indret on sempre feia bon temps fins que un determinat dia va començar a nevar, i els pastors es van pensar que aquella primera neu era roba de les encantàries.

- L'altre personatge que m'ha atret especialment són els minairons...

- Aquests personatges els trobem a molts indrets amb diversos noms, però a adaptats cada lloc. En aquest cas, viuen tancats en un canut, i quan surten comencen a demanar feina. A altres llocs són més com nans o gnoms; potser no els trobaries tant en multitud. Aquí hi són a milers, dins d'aquest canut. Als Alps també n'hi ha, d'aquestes historietes.

- Tindrien alguna mena de relació amb les difícils condicions del treball en zones de muntanya?

- Hi ha diverses interpretacions. Un antropòleg ha escrit un llibre que es diu *El bolet i la gènesi de les cultures*. Ha estat per l'Amazones i ha fet un estudi sobre les plantes al·lucinògenes. Segons ell, tota aquesta mena d'éssers remenuts són el fruit de l'al·lucinació que produeix l'*amanita muscària* o *matamosques*. Es veu que si en menges sec et comences a sentir petit i a veure una mena de pampallugues.

Els llocs molt llunyans que no són cristianitzats esdevenen diabòlics.

Una altra interpretació relaciona els minairons amb la mà d'obra barata: les cases bones anaven endavant perquè es feia molta feina. No la feia l'amo, sinó les criades, els mossos, els pastors... Aquí tindríem una interpretació més social dels minairons: serien el proletariat rural.

- Diries que actualment un llibre com *Muntanyes Maleïdes* és l'única manera de salvar aquest patrimoni d'històries populars?

- L'ideal seria que se'n fessin sèries de dibuixos animats. Si Walt Disney hagués estat pirinenc suposo que avui aquestes històries serien universals.

- Al pròleg del llibre dius: «¿I si fes cas del meu amic que escriu crítiques literàries i, en comptes de perdre el temps per aquests poblets de parets nafrades enraonant amb vells, supervivents d'una època morta i enterrada, em quedés a casa i mirés d'escriure alguna cosa amb cara i ulls? Per exemple, comencés d'una vegada a embastar una novel·la, «la novel·la del Pirineu», com ell ja en diu, i no es cansa mai de recordar-me...»

T'has plantejat d'escriure-la algun dia aquesta novel·la del Pirineu?

- Sí, tot i que això de novel·la del Pirineu no té massa sentit: El Pirineu pot tenir moltes novel·les. El que passa és que potser ha estat un medi físic no gaire tractat en aquest sentit. I, quan s'ha fet, se l'ha tractat des de fora, com un medi exòtic. No se l'ha treballat des de dins.

- Pensant ara en l'obra de Maria Barbal, per citar un autor de casa, o en la de Josep Berger, per citar-ne un de fora, diries que hi ha en la literatura actual una tendència a la reivindicació del món rural en front de la civilització urbana?

- Em sembla que és evident que hi ha hagut una revalorització de la cultura rural. Estem vivint, em sembla, un cert costumisme: oficis a punt de desaparèixer o que han desaparegut són reconvertits en una festa; et citaria la festa dels raiers, la del segar i el batre... Ara, p.e., hi ha molta gent que es filla d'un poble i se n'ha anat a treballar a Barcelona, i quan els preguntes d'on són et diuen el poble on van néixer. Uns anys abans jo mateix t'hauria dit que sóc de Lleida o de la Pobla, mai de Pesonada, perquè llavors havies de fer

respostes posteriors. És a dir, hi torna a haver un sentiment, una consciència d'arrelament a la terra. Això ha comportat un cert interès per tota aquesta temàtica o per històries que uns anys enrera haurien semblat més folklòriques. En concret, darrerament hi ha hagut tota una revifalla d'autors pirinencs; alguns han publicat a Barcelona però altres estan publicant, i molt, allà dalt. A Tremp fins i tot hi ha una editorial, fet que uns anys endarrera hauria estat impensable. Potser en quatre o cinc anys s'ha produït més literatura pirinenca que no pas en tots els segles anteriors.

- Aquest interès garanteix la pervivència d'aquest patrimoni popular?

- No ho sé. El llibre fins ara havia estat l'element per salvaguardar una cultura, però avui ja no ho és. El llibre cada vegada s'assembla més a una peça de ceràmica decorativa. Deu anys enrera sí que semblava que la cultura catalana era el llibre, però actualment la cultura viva es difon per uns mitjans molt més majoritaris. Potser es podrien fer moltíssims llibres sobre rondalles per acabar veient-les desaparèixer igualment.

- De tota manera el teu llibre ha tingut un ressò i un èxit importants que no sé si t'ha sorprès a tu mateix, tenint en compte aquesta pregunta que et fas al pròleg: «¿Quin interès poden tenir avui uns relats, elementals i rudimentaris com les bordes de muntanya -bastides de pedra fosca i primitiva-, al costat dels palaus senyorials de marbre, de les complexes construccions psicològiques, dels grata-

cels i laberints urbans, que la narrativa occidental ha bastit aquests darrers segles?»

- Una de les satisfaccions que he tingut, no només amb aquest llibre, sinó també amb el primer, *Quan Judes era fadrí i sa mare festejava*, és que han servit perquè la gent d'allà dalt hagi recordat i tornat a fer seves aquestes històries, moltes de les quals ja s'havien oblidat. En més d'un lloc m'he trobat que m'han explicat històries que jo havia escrit a *Quan Judes era fadrí...* Una vegada, una mestressa, després d'explicar-me algunes històries, em va dir que hi havia un llibre que les portava, i em va treure *Quan Judes era fadrí i sa mare festejava*. Vull dir que almenys sembla que ha servit per consolidar una mica això que pràcticament estava ruïnós, i perquè els pocs nens que queden allà dalt coneguin la seva pròpia fantasia i la dels seus padris

NOTES

- 1.- Em refereixo a la llegenda que va ser recollida pel Departament d'Etnografia i Folklore de l'Àmbit al dossier del núm. 20 de L'EROL, corresponent a l'estiu de 1987, amb el títol de *La font de la Vedella*.
- 2.- El conte titulat *El diluvi del secà* apareix com a *Conte del Moliner* a l'obra de Geoffrey Chaucer. *El sac i la biga* correspon a la història de *Madona Filipa* que s'explica dins la sisena jornada del *Decameró* de Boccaccio. En tots dos casos l'anècdota bàsica és notablement coincident amb la de les respectives versions pirinenques. Les diferències que presenten són més aviat d'ambientació.

Jaume Fígols

CERERIA SANT ROC

Ciris litúrgics - Imatges religioses

Postals - Records de Berga

Restauració d'imatges

C. Buxadé, 1 - Tel. 822 14 15 - 08600 BERGA